

ЈЕДАН НОВИНСКИ ЧЛАНАК О ПОГИБИЈИ КНЕЗА ДАНИЛА

Београдски лист „Видело“ бр. 28 од г. 1893 дошло је у рубрици „Из друштва“ чланак под насловом „Како је погинуо кнез Данило“. У чланку се каже како је под псеудонимом „Србин римокатолик“ неки Војвођанин написао у новосадској „Застави“ подлистак о попу Филипу Тановићу из Маина (рођ. 1816, умро 1895), којег спомиње Ђура Јакшић у својим писмима Ђоки Поповићу, ондашњем уреднику „Данице“. Ту се даље наводи да је поп Филип, као очевидац, приповиједао како је убијен црногорски кнез Данило. А пошто је његово приповиједање интересно и пошто ће занимати читаоце, јер се убиство давно догодило, те су се појединости заборавиле, уредништво „Видела“ је одлучило да га у цјелости објави.

Према наведеном, поп Филип би о убиству кнеза Данила приповиједао следеће:

„Било је то 14 августа 1860. Ја сам отишао послом у Котор. У Котор је још много прије био сашао и покојни кнез Данило, да се малко проведе. У неђељу вече, на Госпођине покладе, између 6 и 8 сати свирала је војничка музика на широкој пољани. Кнез је дошао на музику раније него обично. У господском друштву шетали су се кнез и књегиња неколико времена, а послѣје се одвоји сам кнез и с агентом нашег конзула из Скадра у разговору шетајући се тако је био занешен, да није помишљао на прво друштво, ни на своју књегињу, ни на касно доба. Књегиња му се два пута обраћала говорећи: „Дано мој, молим те, ајдмо дома“. „Сад ћемо, по уре прије, по уре ~~додније~~, исто бива“, он јој је одговарао. И пошаље је у башту, да се још мало прошета с г. Дојми-јем, савјетником.

У 8 сати мање 10 минута испраћен кнез од многобројног народа до барке и угледавши у њој свог пријатеља г. капетана Славића, рече му: „О, а ту си, а ја те гледах овамо, нећу ли те видјети, да идемо“, па заште да му даду струку из барке и тек се с њом опорнуо и хтио да се поздрави с господом, с којом је био у друштву, пукне пушка као мина између дружине и кнез појако лелекне: „Аох, погибох!“ пак превије главу на своју књегињу, која се с госпођама руковаше... Господин окружни капетан Дојми као изван себе зачуђен потрча к њему и рече: „Јао, што Вам се догоди, кнеже?“, а кнез му одговори: „Молим те, пријатељу, уклони се, док нијеси праведан и ти што добио“.

Преко пољане с осталим треплашеним народом бјежао је и убица неопажен, преобучен на папштровску с клобуком од бџеле сламе на глави, те се код градских врата одвоји, па сам поче трчати покрај бедема, како би лакше могао утећи изван града. Али један војник-ловац (јегер), који га је био запазио када се био примачао кнезу и на њ пушку опалио, потрча за њим и стиже га на крају пољане (риве), те га помоћу једног сержана

и два жандарма ухвати и свеже. То је заиста био кнежев убица Кадић, прогнаник ћесаров и црногорски.

Рањенога кнеза су пренијели у град и када су га носили није дао да га нико жалти, већ је говорио: „Мучите, мени није ништа“. Када су га донијели у кућу свог пријатеља Вацлика, рекао је домаћину: „Ево видиш, каквот госта ноћас имаш“. Кнез је био рањен по десној страни у дно хрбата, те му је лијечник извадио једно повелико зрно шиљасто и других пет комада.

Иако је трпио највеће муке, када су му с друге стране про-резали и ране чистили, кнез је рекао без јаукања: „Е, фала Богу, мене су свршили и сами себе усред главе убили“. Одма затим нареди кнегињи да пише Мирку на Цетиње, да свако стоји на свом мјесту, да ни он ни Никица не излазе из куће, да добро пазе на прах и на оружницу, да унаоколо свег поља цетињског поставе двоструке страже и да никога не пусте у поље прије него виде ко је и не виде што носи и зашто иде и да не силази нико од сенатора и перјаника у Котор, ни у Приморје итд. Док је ово наређивао говорио је с кнегињом француски, те су многи чули и разумјели, а говорио је с њом и насамо, а сву ноћ је провео с госп. Вацликом.

Међу нама нико му се није бојао животу, те се није ни бринуло, како би требало, за њега. Исти његови доглавни чувари били су се сви, осим двојице, којекуда разишли ове вечери, а вазда их је имао по десетак у пратњи. И за ову немарност они су били последије на Цетињу грдно укорени, те су им говорили: „Нијесмо вас послали, да се шетате, него да га чувате“.

Кнез је имао прије погибије на неколико дана глас из Скадра, да се чува, јер да се неки Црногорац бјегунац зарекао да ће га убити. Кнез се на то није престашио, већ је храбро и слободно говорио: „Нема те пушке црногорске која ће мене убити и кад не би било друге смрти, него од пушке, не би се од ње бојао“. Ради тога ће бити и наредио да не иде онолико чувара за њим, ни по граду, ни у шетњи.

Два перјаника и неколико Црногораца нађу се случајно код њега, кад је био рањен, па и они избаце двије пушке и метну се на оружје, ма г. капетан Славић искочи из барке, опре им се свјесно и јуначки говорећи: „Станте, браћо, наћи ће се крвник, пазите да ко праведан не погине“. У томе кнез иако смртно рањен, рекне: „С миром стојте, људи!“

Сјутрадан у 11 сати поче кнез у мукама бунцати. Најприје је говорио француски, пак је стао. Онда поче јачим гласом: „Босна, Ерцеговина, Црна Гора, Србија — па шта, па шта! Он књаз. . . нека буде, а ја ћу прости солдат“. На ово умукне и последије десет минута почне махати десном руком као да држи сабљу и ногом удари у постељу као да на коњу јаше, па онда стаде у глас викати: „Држи, не пуштај, не издаји — Чево—Грахово—Цуце — Кучи; јуриш! — тан, тан!“

Ове и овакве су му биле посљедње ријечи. Издахнуо је у седам сати послије подне, те се може рећи да је умро сјутрадан готово на ону исту уру, када је био први дан рањен.

Кад ми је све ово старац испричао, упитам га зашто то није све забиљежио, на што ми он одговори: „Забиљежио сам, синко, и знам да сам то некада и писао једном српском листу, али која вајда, да биљежимо те грозоте? — Ето видиш, кад сам дознао и о Ђури Јакшићу, да је онако славан, зажалио сам што сам изгубио његова писма, која ми је писао, а божја ти вјера, овдје му не би било лијепо као у Биограду, ово је пусти крш, а Биоград је Биоград, али не би поднио ни пола невоља, каквих је поднио. — Е али ко зна, шта носи дан, а што ноћ? Да сам опет знао, ко је Ђуро, можда бих се и стидио, да га зовем из српске престонице у ове сиротне кршеве. Они су онамо у Србији богатији, срећнији и ученији, па знаду боље дочекати брата, него ми, који иако с њима дијелимо и посљедњи залог, опет смо сироте“.

Старац ми је тако лагано поуздањем причајући о предусретљивости у Србији према осталој браћи и нехотице измамио из пруди уздах: „Старче, бог те чуо!“

*

Међутим, поп Филип Тановић, пријатељ Бука Караџића, Ђуре Јакшића и многих учених људи онога времена, у својој, још необјављеној, Аутобиографији, из које смо горњи чланак и до-нијели, на ово примјећује да се чудом зачудио када је након двије године добио од неког свог пријатеља С. Р. (Сава Рачете?) споменути београдски лист и прочитао што ту о њему пише. Истини на част, каже поп Филип даље, нека му дописник опрости што ће рећи да то он није ни био што је о убиству кнеза Данила приповиједао, јер је он у оно вријеме када је погинуо кнез Данило био на парохији у Голубићу, далеко четири километра од Книна, и о томе није ништа знао, док није сјутрадан послом пошао у Книн и дознао од свог пријатеља Шпира Сабљића да је дан раније погинуо кнез Данило на морској обали у Котору. „Односно мог говора с Ђуром Јакшићем, пише поп Филип у напомени испод текста, истину је писац рекао и све тачно испричао. Покојни Ђуро Јакшић у најцрњим ми је бојама испричао свој страдаљачки живот. Сажалевајући онако одличног и честитог наученог младића, његово гоњење и страдање даде ми повода, да га у моје сиромашно мјесто рођења позовем“.

Петар Д. Шеровић